

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy, Ph.D. a JUDr. Lenky Matyášové, Ph.D. v právní věci žalobce: **STOP černým skládkám, o. s.**, se sídlem Šimanov 67, Větrný Jeníkov, zast. JUDr. Eliškou Vranou, advokátkou se sídlem Na Pankráci 1724, Praha 4, proti žalovanému: **Krajský úřad kraje Vysočina**, se sídlem Žižkova 57, Jihlava, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 9. 2010, č. j. 31 A 66/2010 - 28,

takto:

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 9. 2010, č. j. 31 A 66/2010 - 28, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobce podal u Krajského soudu v Brně žalobu proti výroku č. 1 rozhodnutí žalovaného ze dne 26. 7. 2010, č. j. KUJI 55909/2010, jímž žalovaný zamítl odvolání žalobce proti rozhodnutí stavebního úřadu Magistrátu města Jihlavy ze dne 24. 2. 2010, č. j. SÚ/1608/2008-6, podle § 92 odst. 1 zákona č.500/2004 Sb., správní řád jako nepřípustné.

Součástí žaloby učinil žalobce rovněž žádost o osvobození od soudních poplatků, v níž mj. odkázal na usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS. Žalobce poukázal na to, že podle uvedeného usnesení rozšířeného senátu není apriori vyloučeno, aby od soudních poplatků bylo osvobozeno občanské sdružení, byť by u něho bylo možné předpokládat, že se bude v rámci své činnosti domáhat soudní ochrany. Z rozhodnutí rozšířeného senátu podle žalobce vyplývá, že žádost o osvobození od soudních poplatků má být zamítnuta pouze v případech, kdy právnická osoba dlouhodobě a úmyslně nevytváří materiální základ pro svoji činnost spočívající ve vedení soudních sporů, a to s cílem přenášet finanční zátěž s tím spojenou na stát. Žalobce poukazoval na svůj nevýdělečný charakter a na své aktuální majetkové poměry, které dokládal vyplněným formulářem o těchto poměrech. Zároveň uváděl, že byl již účastníkem řízení ve více soudních sporech, v nichž ze svých prostředků hradil jak soudní poplatky, tak náklady

právního zastoupení. I v probíhajícím řízení o předmětné žalobě žalobce ze svých prostředků hradí náklady právního zastoupení a nehodlá tudíž soud žádat o ustanovení zástupce. Z toho je podle žalobce zřejmé, že důvodem podání žádosti o osvobození od soudních poplatků v daném případě není to, že by dlouhodobě a úmyslně nevytvářel materiální podmínky pro financování této své činnosti, ale reálný stav občanského sdružení s malou členskou základnou a s teritoriálně omezeným zaměřením, které se i s ohledem na délku probíhajících řízení, jichž se účastní, dostalo do určité finanční tísně.

Usnesením ze dne 13.9. 2010, č.j. 31 A 66/2010-28, krajský soud žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků zamítl. Krajský soud měl za to, že žalobce jedná v souvislosti se svou činností, k níž musí disponovat též přiměřeným materiálním zabezpečením. Sama skutečnost, že žalobce nemá prostředky na finanční zajištění své činnosti v nezbytném rozsahu, nemůže znamenat, že by povinnost základního materiálního zajištění při prosazování žalobcových práv měla být bez dalšího přesouvána na stát. Žalobcův předpoklad, že bude bez dalšího osvobozen od soudních poplatků, nemůže být legitimní a nemá oporu ani v § 36 odst. 3 s. ř. s. Přiznání tohoto osvobození by mohlo být z pohledu jiných osob dovolávajících se často důvodně soudní ochrany porušením rovnosti a bylo by pro žalobce nepřiměřeně komfortní. Mechanická aplikace pravidla o nedostatku finančních prostředků by vedla k přiznání absolutního práva bezplatného přístupu k soudu za všech okolností pro určité skupiny žalobců (v daném případě občanských sdružení) bez ohledu na ochranu konkrétních subjektivních práv jednotlivců a uplatňování práva na jejich soudní ochranu. Krajský soud měl s ohledem na výši soudního poplatku za žalobu (2 000 Kč) za to, že si žalobce může opatřit prostředky na zaplacení tohoto poplatku od svých členů nebo jinou svou činností a že je důvodné ponechat na žalobci přiměřené materiální riziko pro případ neúspěchu ve věci. Naopak v případě úspěchu ve věci bude žalobci svědčit právo na náhradu nákladů řízení. Krajský soud s odkazem na své usnesení ze dne 1. 11. 2007, č. j. 62 Ca 40/2007 - 41, publikované pod č. 1482/2008 Sb. NSS, uzavřel, že je objektivně spravedlivé po žalobci jakožto občanském sdružení požadovat, aby si materiální prostředky na svou činnost alespoň v základní a nezbytné míře zajišťoval sám.

Žalobce (stěžovatel) podal proti usnesení krajského soudu kasační stížnost, již opírá o důvody podle § 103 odst. 1 písm. c) a d) s. ř. s., neboť namítá zmatečnost řízení před soudem spočívající v tom, že soud byl nesprávně obsazen, a nepřezkoumatelnost spočívající v nedostatku důvodů rozhodnutí krajského soudu.

Stěžovatel především upozorňuje na dikci § 36 odst. 3 s. ř. s., z níž dovozuje, že předseda senátu je oprávněn rozhodnout k žádosti účastníka řízení pouze o přiznání osvobození od soudních poplatků, zatímco usnesení o zamítnutí žádosti o osvobození musí přijmout senát. Z kasační stížností napadeného usnesení krajského soudu ovšem není zřejmé, zda bylo přijato tříčlenným senátem nebo pouze jeho předsedkyní, nezbývá tedy než dovozovat, že bylo přijato pouze předsedkyní senátu. To podle stěžovatele znamená, že o jeho žádosti nerozhodl soud funkčně příslušný, čímž bylo porušeno právo stěžovatele na zákonného soudce ve smyslu čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Stěžovatel dále poukazuje na svou skutkovou a právní argumentaci uvedenou v žádosti o osvobození od soudních poplatků (viz výše), jež byla součástí žaloby, a vytýká

krajskému soudu, že se s touto argumentací nikterak nevypořádal, čímž učinil své rozhodnutí nepřezkoumatelným pro nedostatek důvodů.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.), a je zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). S ohledem na skutečnost, že kasační stížnost napadá usnesení krajského soudu, jímž byla zamítnuta žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků, Nejvyšší správní soud v souladu se svou ustálenou judikaturou (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, www.nssoud.cz) nevyžadoval zaplacení soudního poplatku za tuto kasační stížnost.

Nejvyšší správní soud dále posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 2 a 3 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je v dále uvedeném rozsahu důvodná.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval námitkou zmatečnosti napadeného usnesení krajského soudu.

Podle § 31 odst. 3 s. ř. s. věty prvé, *„[s]tanoví-li tak tento zákon, rozhoduje a činí jednotlivé úkony předseda senátu“*. Z toho vyplývá, že ve věcech, o nichž krajský soud rozhoduje podle § 31 odst. 1 s.ř.s. ve specializovaných senátech složených z předsedy a dvou soudců a mezi něž patří i věc nyní posuzovaná, může předseda senátu přijímat procesní rozhodnutí a činit jiné procesní úkony tam, kde to soudní řád správní výslovně umožňuje. Naopak v ostatních případech se musí na tomto rozhodování podílet celý tříčlenný senát.

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. *„[ú]častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne“*. Z toho je zřejmé, že bez jakýchkoli pochybností usnesení, jímž se účastník řízení osvobozuje od soudních poplatků, může přijmout předseda senátu. Použití výrazu „soud“ v druhé větě citovaného ustanovení by mohlo vést k závěru, že o zamítnutí návrhu na osvobození od soudních poplatků v případě, kdy návrh ve věci samé zjevně nemůže být úspěšný, musí rozhodnout celý senát daného soudu. Nelze však přehlédnout, že druhá věta § 36 odst. 3 s. ř. s. se vztahuje pouze na jeden z možných důvodů zamítnutí žádosti o osvobození, tj. právě na situaci, kdy návrh zjevně nemůže být úspěšný. Častějším důvodem pro zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků je však to, že účastník nesplňuje podmínku uvedenou v první větě, tedy nedoloží nedostatek prostředků na zaplacení poplatku. Je třeba též vzít v úvahu, že výklad, podle něhož by rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků mohl přijmout předseda senátu, zatímco o zamítnutí osvobození od soudních poplatků by musel rozhodovat senát, by mohl způsobit v soudní praxi značné obtíže. Případy, kdy by předseda senátu byl přesvědčen o tom, že žádosti vyhověno býti nemá a

nevydal by tudíž rozhodnutí o osvobození od poplatků, zatímco naopak senát by trval na svém většinovému závěru, že účastník má být od poplatků osvobozen, by mohly vyústit do patového stavu. Je též otázkou, jak by mělo být podle tohoto výkladu § 36 odst. 3 s. ř. s. postupováno v případech, kdy by soud hodlal účastníka od soudních poplatků osvobodit pouze zčásti. Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že výraz „soud" uvedený v § 36 odst. 3 druhé větě s. ř. s. je třeba považovat spíše za formulační nepřesnost zákonodárce a že zmocnění uvedené v § 36 odst. 3 větě první s. ř. s. pro předsedu senátu se vztahuje na rozhodování o osvobození od soudních poplatků v plném rozsahu, tedy bez ohledu na to, zda bude žádosti o osvobození vyhověno či nikoliv.

Pokud tedy o zamítnutí žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků rozhodla v nyní posuzované věci pouze předsedkyně senátu, učinila tak v souladu se zákonem. Námitka stěžovatele, podle níž soud v daném případě rozhodoval v nesprávném obsazení, je nedůvodná.

Stěžovatel dále namítal nepřezkoumatelnost rozhodnutí krajského soudu pro nedostatek důvodů.

Z výše uvedené rekapitulace je zřejmé, že stěžovatel v žádosti o osvobození od soudních poplatků výslovně upozorňoval na usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS, v němž rozšířený senát definoval podmínky pro přiznání osvobození od soudního poplatku nemajetným právnickým osobám. V této souvislosti rozšířený senát ve výroku svého usnesení konstatoval: *„Při posuzování podmínek pro osvobození od soudních poplatků soud podle § 36 odst. 3 věty první s.ř.s. zkoumá, zda právnická osoba má dostatečné prostředky. Pokud právnická osoba vědomě uspořádá svoji činnost tak, aby dlouhodobě setrvávala bez dostatečných finančních prostředků, ačkoliv jejich vynakládání v souvislosti s vykonávanou činností je obvyklé a nezbytné, nelze takovou právnickou osobu zpravidla osvobodit od soudního poplatku ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s."* Z odůvodnění rozhodnutí rozšířeného senátu pak vyplývá, že rovněž u právnických osob je základní podmínkou pro osvobození od soudních poplatků nedostatek finančních prostředků. Pokud právnická osoba doloží, že skutečně nedisponuje dostatečnými finančními prostředky pro zaplacení soudního poplatku a že by jí byl tudíž jinak odepřen přístup k soudní ochraně, nelze jí při splnění ostatních zákonných podmínek v zásadě odepřít dobrodiní osvobození od soudních poplatků. Zamítnout v takovém případě žádost o osvobození od soudních poplatků lze jen tehdy, pokud představuje zneužití práva, tedy pokud právnická osoba ve skutečnosti vědomě uspořádala svoji činnost tak, aby dlouhodobě neměla k dispozici prostředky na svoji obvyklou činnost spočívající ve vedení soudních sporů.

Stěžovatel v žádosti o osvobození od soudních poplatků uvedl podrobnou argumentaci, proč se domnívá, že splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, jak byly definovány v citovaném rozhodnutí rozšířeného senátu, a proč se v jeho případě nejedná o popisované zneužití práva. Krajský soud ovšem na tato tvrzení stěžovatele nijak nereagoval, podmínkami vymezeným v rozhodnutí rozšířeného senátu se nezabýval ani toto rozhodnutí vůbec nezmínil. Namísto toho krajský soud zamítl žádost stěžovatele s odkazem na svůj starší judikát (usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 1. 11. 2007, č. j. 62 Ca 40/2007 - 41, publikované pod č. 1482/2008 Sb. NSS), aniž by jakkoli reflektoval, že

právní názor vyjádřený v tomto judikátu byl citovaným rozhodnutím rozšířeného senátu přinejmenším výrazně modifikován.

Nejvyšší správní soud tedy musí přisvědčit druhé stížní námitce, podle níž je rozhodnutí krajského soudu nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů ve smyslu § 103 odst. 1 písm.d) s. ř. s.

Vzhledem k uvedenému tedy Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost z celkového hlediska důvodnou a v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. usnesení krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude Krajský soud v Brně vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

V budoucím konečném rozhodnutí o žalobě rozhodne Krajský soud v Brně rovněž o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 8. dubna 2011

JUDr. Ludmila Valentová
předsedkyně senátu